

УДК 327(73:510)

Д. А. Зотіков

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ
ГЕОПОЛІТИЧНОЇ МОДЕЛІ «ГРУПА ДВОХ» («G-2»)**

Однією з визначальних тенденцій сучасних міжнародних відносин є все більш настійливі спроби Китаю оспорити світову гегемонію США. Окрім нарощування військової моці (протягом останнього десятиліття річне зростання військового бюджету становить, у середньому 10–12%, причому перевага віддається удосконаленню зброї та техніки, у той час як чисельність особового складу поступово скорочується), КНР веде активний наступ на економічні позиції Сполучених Штатів. Достатньо згадати, що на сьогодні Китай є найбільшим тримачем американського державного боргу (більше 500 млрд. дол.), не кажучи про те, що китайські товари дедалі більше витісняють продукцію з клеймом «made in USA» навіть у найбільш наукоємних галузях світового ринку. За таких умов цілком закономірною є поява у правлячих колах США певних геополітичних моделей, метою яких є перетворення найбільш небезпечного суперника на партнера, з котрим можна було б розділити «відповідальність за долю людства». Один з таких варіантів американсько-китайського дуету в грі на «великій шахівниці» світової політики отримав назву «Групи двох» (G-2). Враховуючи те, що підтримання взаємовигідного співробітництва з Вашингтоном та Пекіном відноситься до числа найважливіших зовнішньополітичних пріоритетів нашої країни, аналіз згаданої концепції видається дуже актуальним.

Масштабність змін у міжнародному порядку, які можуть статися в результаті реалізації «G-2» на практиці, зумовила пильну увагу до цього проекту з боку фахівців-міжнародників. Однак на сьогодні більшість присвячених цьому проекту спеціальних праць становить собою публіцистичні матеріали, які нерідко мають відверто політизований характер, а отже, позбавлені наукової неупередженості. Що ж до фундаментальних досліджень, то у переважній кількості випадків ця геополітична модель розглядається в них у загальному контексті зовнішньої політики США та американсько-китайських відносин.

Так, американський дослідник Роберт Саттер у своїй нещодавній праці «Американсько-китайські відносини: небезпечне минуле, прагматична сучасність» намагається розглянути кризу призму концепції «Групи двох» позиції США та Китаю щодо ключових проблем сучасної світової політики: міжнародного тероризму, ядерних програм Ірану та Північної Кореї, осередків міжнародної напруженості на Близькому Сході та ін. [1]. Серед розвідок російських фахівців, у яких містяться

згадки про досліджувану проблему, відзначимо праці В. Дмитрієва, М. В. Котлова, Я. В. Лексютіної, Б. А. Ширяєва та ін. [2, с.143; 3, с.109; 4, с.189; 5, с.223; 6, с.112; 7]. Вітчизняні вчені, наскільки нам відомо, також не приділяли окремої уваги концепції «G-2», хоча в останні роки спостерігається активізація вивчення не тільки різних аспектів сучасних відносин США та Китаю [Див., напр.: 8; 9; 10; 11], але й поглядів провідних американських теоретиків нового світополітичного устрою – З. Бжезинського та Г. Кіссинджера, аналіз яких репрезентовано, зокрема, у науковому доробку М. С. Бурьяна [12] та Б. М. Гончара [13].

Як бачимо, згадана проблема потребує подальшої розробки та вивчення. Отже, мета даної статті – дослідити основні передумови виникнення, сутність та можливі варіанти практичної імплементації американської геополітичної моделі «G-2».

Історія офіційних відносин між двома державами сягає своїм корінням ХІХ ст. 3 липня 1844 р. в містечку Ванся під Аоменем було укладено перший американсько-китайський договір, який «відкривав» Піднебесну для торгівлі США. Відзначимо, що з самого початку американці прагнули відігравати відносинах з Китаєм активну роль, а їхня політика щодо цієї країни як на той час, так і в подальшому визначалася, передусім, економічними міркуваннями.

Починаючи з першої третини ХХ ст., можна окреслити три визначальні особливості американської політики стосовно Китаю:

- вона була націлена на забезпечення американських економічних і політико-стратегічних інтересів у Китаї;
- вона була спрямована на те, щоб не дозволяти іншим західним країнам, а також Японії отримувати в Китаї будь-які переваги над США;
- вона не передбачала надання безпосередньої допомоги яким-небудь протиборчим силам у Китаї, незважаючи на їхню природу та політичне забарвлення. Замість цього США завжди прагнули до такого стану речей, за якого вони були б необхідними всім політичним силам у цій країні.

Зважаючи на внутрішнє становище Китаю, який на той час переживав глибоку системну кризу, будучи поділеним на «зони впливу» провідних західних держав та Японії, звичайно ж, не можна стверджувати, що його відносини зі США були рівноправним партнерством. Разом з тим, є всі підстави говорити про те, що до завершення Другої світової війни Сполучені Штати були одним з найважливіших економічних партнерів Китаю.

Входження Китаю до числа країн соціалістичної орієнтації ознаменувало початок нового етапу в розвитку двосторонніх відносин, який був позначений вирішальним впливом ідеології. Прихід до влади комуністів на чолі з Мао Цзедунгом та утворення у 1949 р. Китайської народної республіки мали наслідком практично повне припинення міждержавних, дипломатичних, політичних, економічних і культурних відносин зі США.

За умов швидкого зростання соціалістичного табору – на початок 1970-х років він охоплював вже більшу частину Євразійського континенту – перед правлячими колами США постала гостра проблема пошуку ефективних засобів протидії світовому розповсюдженню суспільних відносин «радянського зразка». Найбільш прийнятним варіантом розв'язання цієї проблеми у Білому домі визнали використання зростаючих розходжень між лідерами соцтабору – СРСР та Китаєм. Як відомо, цей план, ключовими елементами втілення якого стали «човникова дипломатія» Г. Кіссінджера і А. Хейга, а також наступний візит президента США Р. Ніксона до КНР в 1972 р., дозволив значно покращити відносини між Вашингтоном та Пекіном.

Важливо відзначити, що передумовою цього зближення стала розробка взаємоприйнятних зовнішньополітичних концепцій двох держав. З боку Китаю це була політика «боротьби проти гегемонії двох наддержав», яка передбачала повну відмову його лідерів навіть від видимості класово-ідеологічного підходу до міжнародних відносин; американці ж обґрунтовували можливість повноцінної міждержавної взаємодії з комуністичною державою за допомогою концепції «деідеологізації» або «кінця ідеології», яка у загальних рисах була сформульована 1960–1970-х рр. За словами Ганса Моргентау, одного з розробників цього теоретичного підходу, «багато чого можна виграти й при цьому нічого не втратити, переорієнтувавши американську зовнішню політику на традиційну неідеологічну основу» [14, с.243].

Незважаючи на певне зниження рівню конфронтації, китайсько-американські взаємини у 1970-х рр. носили характер міждержавних, але не дипломатичних відносин. Лише з проголошенням китайським керівництвом у 1979 р. «нового курсу» стосунки між двома країнами набули більш-менш повноцінного і стабільного характеру. Певною мірою процес розвитку співпраці Пекіна та Вашингтона було призупинено внаслідок подій 1989 р. на площі Тяньаньмень. Зокрема, згорнуто було програми військового співробітництва, однак економічні зв'язки майже не погіршились. Нарешті, з 1993 р. Сполученими Штатами було проголошено курс на «залучення» Китаю, який передбачав запрошення азійських партнерів як до розподілу впливу (зрозуміло, у доволі обмеженому масштабі) на міжнародне середовище в цілому, так і до розділення відповідальності за те, що коїться у світі. Як зауважив російський дослідник М. Г. Носов, це було обумовлено тим, що на той час «зростання політичного й економічного впливу Китаю... вимагало адекватної реакції з боку Вашингтона» [15, с.4].

З останнім погоджуються й китайські політологи – на їхню думку, вже у середині 1990-х років у США з'явилися три головних причини до більш глибокого усвідомлення важливості стабільних відносин з КНР:

- стрімке зростання військової та економічної моці Китаю;
- розуміння серйозності проблеми взаємин з КНР для майбутньої зовнішньої політики Вашингтона;

– усвідомлення того, що нестабільність у відносинах з Пекіном не тільки завдає шкоди глобальним стратегічним інтересам США, але й викликає невдоволення усередині країни [16, с.36].

Загалом, після успішного здійснення економічних реформ Ден Сяопіна Китай на початок ХХІ ст. перетворився на потужного учасника міжнародної політики, на що у Білому домі не могли не відреагувати. Одним з варіантів пошуку шляхів до взаєморозуміння між цими країнами, як вже було сказано, і стала концепція «G-2».

Вперше поняття «Група двох» у публічний обіг впровадив американський економіст Фред Бергстен у своїй праці «Сполучені Штати та світова економіка: зовнішньоекономічна політика на наступне десятиліття» (2005) [17]. Він обґрунтував необхідність встановлення «особливих» відносин США й Китаю, спираючись на те, що ці країни мають «найбільш важливі у світовому масштабі національні економіки». На користь останнього твердження він наводив наступні аргументи:

– Китай незабаром обжене Японію й стане другою державою за економічною міццю після США;

– на долю Китаю і Сполучених Штатів припала майже половина загального обсягу економічного зростання під час чотирирічного бума, який передував економічній кризі;

– КНР і США є двома найбільшими торгівельними державами;

– Китай і Сполучені Штати є двома найбільшими країнами-забруднювачами навколишнього середовища;

– у сфері світової економіки КНР та США перебувають, образно кажучи, на «протилежних чашах терезів»: Сполучені Штати мають найбільший в світі зовнішній борг, у той же час як Китай є найбільшою країною-експортером і найбільшим власником доларових резервів;

– Китай і США є лідерами двох груп промислово розвинутих країн; вони мають ринки, що швидко розвиваються; на кожен з груп країн, що перебувають під економічним впливом Сполучених Штатів та Китайської Народної Республіки, припадає біля половини всього світового виробництва.

У подальшому Бергстен продовжив відстоювати свою ідею. Так, виступаючи 12 серпня 2011 р. з доповіддю в Інституті міжнародної економіки Петерсона, він заявив, що «ще 5 років тому запропонував, щоб США й Китай разом працювали над створенням «G-2» – неофіційного об'єднання, яке могло б забезпечити їхнє ефективне спільне лідерство у світовій економіці. Ця ідея і тоді, і зараз полягає у тому, щоб розвивати більш близькі робочі відносини між ними (США й Китаєм. – Д. З.), у результаті чого можна було б підсилити спільний вплив на світову економіку й у такий спосіб стабілізувати її, при цьому не витісняючи подібні існуючі міжнародні інституції – G7/G8 та домінуючу з нещодавнього часу G-20, а також міжнародні організації (особливо МВФ і ВТО. – Д. З.)» [18].

Фред Бергстен вважає, що утворення «Групи двох» допоможе у розв'язанні багатьох глобальних проблем, серед яких він в першу чергу виділяє наступні:

- відновлення економічних систем США та КНР після глобальної фінансово-економічної кризи, яка розпочалася 2008 р.;
- реформування міжнародної фінансової архітектури з метою запобігання подібних криз у майбутньому;
- створення дієвих міжнародних механізмів для захисту планети від загрози глобального потепління.

Важливо також зауважити, що, розглядаючи «перші паростки» концепції «Групи двох», Бергстен вважає неможливим утворення «G3» у складі «США–Китай–ЄС», оскільки країни Євроспільноти не мають змоги досягнути весь спектр глобальних проблем, які можуть розглядатися в рамках «G-2» [19].

Іншою особливістю початкового етапу розвитку концепції «G-2» був її переважно економічний характер. Прикладом може слугувати стаття президента Всесвітнього Банку Роберта Зелліка та його колеги, економіста й старшого віце-президента Джастіна Іфу Ліня, розміщена 6 березня 2009 р. на сторінках газети «Вашингтон пост». Банкіри прямо заявили, що «заради відновлення світової економіки ці два економічних центри впливу (Китай та США. – Д. 3.) повинні співробітничати та стати «двигуном» для «G-20». Без сильної «G-2» «G-20» стане розчаруванням» [20].

Подальшого розвитку та нового змістовного наповнення вказана концепція набула у працях стовпів зовнішньої політики США – Збігнева Бжезинського (стаття «Група двох, яка може змінити світ», опублікована у «Файненшл таймс» 14 січня 2009 р.) [21] та Генрі Кіссинджера (стаття «Світ повинен винайти новий порядок або поринути у безлад», опублікована в лондонській «Індепендент» 20 січня 2009 р.) [22]. Незважаючи на те, що у цих майже одночасних публікаціях всесвітньо відомі аналітики вперше широко оприлюднили своє бачення організації американсько-китайського співробітництва у зазначеному вище форматі, спроби обґрунтувати необхідність зближення з Пекіном можна зустріти і в їхніх попередніх працях.

Так, Збігнев Бжезинський ще у «Великій шахівниці», яка вийшла друком наприкінці ХХ ст., виділяє Китай як державу, що «є одним з п'яти геополітичних центрів та ключових геостратегічних діючих осіб» [23, с.55–56]. У наступній праці «Ще один шанс. Три президента та криза американської наддержави» (2007) фахівець відзначає, що організація Китаєм «східноазійського об'єднання» займає чільне місце серед таких несприятливих для США глобальних тенденцій, як загострення проблеми тероризму та екстремізму в Пакистані, зростання претензій Ірану на домінування в зоні Перської затоки і т. ін. [24, с.147–151]. Бжезинський також вважає, що зустрічі світових лідерів у форматі «G-8» стали анахронізмом, адже, незважаючи на існуючу зараз точку зору, членство у

«G-8» зовсім не означає, що країни, які туди входять, є найбільш прогресивними в економічному плані (якщо дотримуватися такого підходу, то до складу цієї організації варто було б включити також Китай, Індію, Бразилію, Індонезію та Південну Африку). Тож, на його думку, «G-8» стала пережитком минулого та має уступити місце новим структурам.

Взагалі, ретельний аналіз тексту цієї праці Бжезинського дозволяє дійти висновку, що саме у ній було викладено основні ідеї, квінтесенція яких у вигляді статті «Група двох...» викликала два роки потому широкий міжнародний резонанс. Так, саме у книзі «Ще один шанс...» було висунуто думку про необхідність організації за участі Китаю щорічних консультативних зустрічей на вищому рівні, які мали б об'єднати ключові політичні і економічні держави для діалогу щодо «глобальних умов та тенденцій сучасності». За Бжезинським, утворення «більш представницького органу», ніж «G-8», «навіть якщо він буде неформальним і не входить у систему ООН», котрий міг би, «діючи методами, які більш відповідають духу часу, зайнятися такими проблемами, як справедливість у питанні нерозповсюдження ядерної зброї, розподіл тягаря, пов'язаного з полегшенням глобальної злиденності чи то спільної необхідності для багатих і бідних країн розглянути проблеми глобального потепління», означало б деякий компроміс з КНР [24, с.185]. На думку експерта, це цілком прагматична лінія, яка, за умов успішної реалізації сприятиме укріпленню позицій Сполучених Штатів як глобальної держави, оскільки «військової сили, навіть посиленої економічною міццю та витонченою стратегією вищої еліти, вже недостатньо, щоб забезпечити імперське домінування» [24, с.186].

В свою чергу, Генрі Альфред Кіссинджер також багато попрацював над прогнозуванням проблемних ситуацій, з якими може зіткнутись зовнішня політика Сполучених Штатів у Східній Азії. Так, зупиняючись у своїй книзі «Чи потрібна Америці зовнішня політика?» (2001) на основних інтересах Вашингтона в цьому регіоні, він зауважує: «Ворожий азійський блок, що об'єднує найбільш населені країни світу, котрі мають величезний ресурсний потенціал і найбільш працююче населення, несумісний з національними інтересами Сполучених Штатів. Тому Америка має зберігати свою присутність в Азії, а її геополітичною метою має залишатися запобігання об'єднанню азійських держав в недружній до Сполучених Штатів блок» [25, с.113]. На його переконання, такий блок цілком може бути створений за ініціативою та під проводом Китаю.

Оцінюючи можливість запобігання такому розвитку подій, Г. Кіссинджер відмітив, що «... в Азії не існує політичних і стратегічних умов, які б зумовили б скоординовані [зі США] дії азійських держав; примусити їх об'єднатися може лише явна загроза з боку Китаю» [25, с.117]. З цього він робить простий висновок: для того, щоб Сполучені

Штати мали змогу контролювати цей регіон, їм потрібно лише вміло грати на побоюваннях держав «Китайської загрози». Аналізуючи ж перспективи власне американсько-китайських відносин, експерт зауважує, що «Конфронтація з Китаєм має допускатися лише як крайня міра, але не як стратегічний вибір» [25, с.141]. Підсумовуючи, він впевнено стверджує, що саме Китай «має найвагоміший шанс стати суперником Сполученим Штатам у ХХІ сторіччі, хоча, на мій погляд, не в його першій чверті» [25, с.154].

Нарешті, 2011 р. вийшла нова книга Генрі Кіссінджера «Про Китай», у якій він не тільки проаналізував основні етапи сучасного розвитку азіатської країни, але й поставив ряд питань, на які, на нашу думку, мали б відповісти голови КНР та США [26, с. 414]. Як зауважив експерт, Сполучені Штати і Китай є не стільки національними державами, скільки виразниками інтересів визначеної культурної ідентичності. Кожна з цих держав має власне історичне бачення своєї політичної і економічної унікальності, а також стали національну самовпевненість. Тож цілком природно, що при зіткненні таких держав в межах глобального світу цілком ймовірно виникнення напруженості між ними.

В американсько-китайських відносинах ХХІ ст. Кіссінджер відзначає дві тенденції, які у певному сенсі є протилежними одна одній: незважаючи на розвиток в цілому конструктивної взаємодії, між Вашингтоном та Пекіном виникли й деякі принципові розбіжності, які проявляються, зокрема, у сфері економіки та у питанні щодо розповсюдження зброї масового враження. При цьому експерт наголошує, що найбільш серйозні суперечності між Китайською Народною Республікою та Сполученими Штатами Америки полягають не в економічній, а в політичній сфері.

Під проблемою розповсюдження зброї масового враження Кіссінджер розуміє, насамперед, ядерну програму Північної Кореї. Характеризуючи «корейську дилему» в американсько-китайських відносинах, він підкреслює: незважаючи на те, що нинішні спроби КНДР отримати ядерну зброю несуть загрозу Пекіну, падіння північнокорейського режиму загрожує йому не менше, оскільки у цьому випадку Сполучені Штати матимуть змогу впритул наблизитись до сухопутних кордонів КНР. Втім, фахівець зазначає, що американського контролю над простором Тихого океану, зокрема, над водними шляхами транспортування нафти, цілком достатньо для того, щоб поставити під загрозу існування Китаю.

Проблеми ж економічного характеру, вважає Г. Кіссінджер, в більшому, або меншому ступені пов'язані зі штучним заниженням курсу юаню щодо долару США, що, з одного боку, підвищує конкурентоспроможність китайських товарів на міжнародному ринку, а з іншого – робить менш вигідним вихід американських корпорацій на китайський ринок. Експерт, разом з тим, відкидає можливість

загострення економічної конфронтації за ініціативи Китаю, який має достатню своїх внутрішніх проблем, на кшталт спричиненого політикою «однієї дитини» загального старіння нації [26, с. 425]. Якщо події розвиватимуться за «мирним сценарієм», то, на його думку, «Для Америки і Китаю буде відкрито шлях до сумісного розвитку: ці дві країни будуть переслідувати свої внутрішні цілі, співробітничати в тих сферах, де це можливо, та регулювати свої відносини з метою мінімізації конфлікту» [26, с. 438].

Як бачимо, корифеї американської міжнародно-політичної науки висунули достатню переконливі аргументи на користь встановлення «особливих відносин» з Китаєм. Розглянемо тепер їхнє бачення основних шляхів, методів та засобів американсько-китайського зближення. Так, З. Бжезинський висловлює думку про те, що «G-2» може бути корисною не тільки у плані пошуку виходу зі світової фінансової кризи та призупинення процесу глобального потепління, але й при розв'язанні гострих міжнародних проблем, як-от: ядерні програми Північної Кореї та Ірану, Індо-Пакистанське протистояння, Арабсько-ізраїльський конфлікт, підвищення миротворчої ефективності ООН, нерозповсюдження ядерної зброї та ядерна роззброєння.

Реалізація цих завдань має здійснюватися шляхом утворення неформальної «двійки», в рамках якої взаємини між США і Китаєм повинні набути характеру всеосяжного партнерства – такого ж, як відносини американців з ЄС та Японією. Зважаючи на це, Бжезинський вважає за потрібне налагодити процедуру регулярних неформальних зустрічей вищих керівників двох країн, щоб вони могли особисто проводити поглиблені дискусії не тільки з питань двосторонніх відносин, але й з міжнародної проблематики в цілому [21].

Генрі Кіссинджер дещо по-іншому розставляє акценти у власному проекті «Групи двох». У своєму прагненні донести до американської політичної еліти необхідність глибокого співробітництва з КНР він звертає головну увагу, передусім, на економічний аспект. Експерт відзначає, що світова фінансова криза завдала неймовірної шкоди економіці США, підірвавши їхній авторитет настільки серйозно, що у міжнародному співтоваристві виникло розчарування американською економічною моделлю. Останнє, на його думку, може призвести до того, що деякі країни, прагнучи подолати кризові явища, спробують самостійно «вийти» з існуючої економічної системи, замість того, щоб реструктурувати її спільними зусиллями (останній варіант він вважає більш «безболісним». – Д. З.).

Основною причиною виникнення світової економічної кризи Кіссинджер вважає відсутність «належних механізмів глобального регулювання економіки». Тож, із цього визначення постає основна думка: для розв'язання глобальних проблем потрібні спільні зусилля всього людства. Оскільки ж через вже зазначені причини роль Китаю у сучасній світовій політиці є вирішальною, то формування нового

світового порядку буде значною мірою залежати від його взаємин зі США. Фахівець застерігає, що ігнорування Китаю в справах світоустрою може призвести до посилення регіоналізації й меркантилізму в усьому світі, а це, в свою чергу, безумовно погіршить і без того тяжке становище Америки.

Що ж до вирішення в рамках «Групи двох» нагальних політичних проблем міжнародних відносин, Г. Кіссинджер, на відміну від З. Бжезинського, є більш «м'яким та розпливчастим» у своїх формулюваннях, уникаючи конкретних прикладів можливої реалізації американсько-китайської співпраці на світовому рівні. Однак сказане не впливає на загальне переконання Кіссинджера у тому, що сьогодні США повинні зважати на міць і потенціал КНР, а, отже – розширювати рамки співробітництва з цією державою. Основною метою цієї співпраці має бути виявлення спільних глобальних інтересів, а також спільне вирішення існуючих нині міжнародних проблем, з огляду на те, що Сполучені Штати поки що зберігають досить вагомий вплив на світову спільноту [22]. Тож, для того, щоб цей вплив залишався дієвим і таким, який в найближчому майбутньому не зможуть оспорити сильні геополітичні гравці або регіональні блоки держав, США мають створити об'єднання, могутність якого не можна похитнути. Китайська Народна Республіка, на його думку, є найкращим партнером, якого тільки можна залучити до такого співробітництва.

Таким чином, виникнення та розвиток в американській міжнародно-політичній науці концепції «G-2», яка передбачає розподіл відповідальності за долю людства між США та КНР, можна вважати відповіддю, з одного боку, на значне укріплення глобальних економічних та військово-стратегічних позицій Китаю, а з іншого – на падіння авторитету Сполучених Штатів у світовій політиці. При цьому на початковому етапі свого розвитку, зокрема, у працях Фреда Бергстена, «Група двох» розумілась як ефективний механізм співпраці Вашингтона та Пекіна, спрямованої, передусім, на вирішення проблем у сферах глобальної економіки та екології. Нового змістового наповнення згадана концепція набула у працях Генрі Кіссинджера та Збігнева Бжезинського. Вони перетворили «G-2» на нову геополітичну модель, яка передбачає тісне співробітництво США та Китаю не тільки у справі врегулювання економічних та політичних проблем глобального масштабу, але й у формуванні нового світового порядку. Специфічні риси та відмінності бачення цими стовпами американської зовнішньої політики перспектив «Групи двох» вимагають подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. **Sutter R. G.** U.S. – Chinese relations: perilous past, pragmatic present / Robert G. Sutter. – Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2013. – 342 p.
2. **Дмитриев В.** Интрига американо-китайских отношений: к соперничеству через партнерство / В. Дмитриев // Международные

- процессы. – 2012. – Т. 10. – № 3 (30–31): Сентябрь–декабрь. – С. 143–146.
3. **Котлов М. В.** Будущее американо-китайских отношений. Очередной виток напряженности / М. В. Котлов // Обозреватель-Observer. – 2010. – №4. – С. 106–112. 4. **Лексютина Я. В.** США и Китай: линии соперничества и противоречий / Я. В. Лексютина. – СПб. : СПбГУ, 2011. – 230 с. 5. **Лексютина Я. В.** Китайский вектор внешней политики Б. Обамы: преемственность и инновации / Я. В. Лексютина // Политэкс. – 2011. – Т. 7. – № 1. – С. 222–236. 6. **Лексютина Я. В.** Американо-китайские отношения в 2009–2011 гг.: иллюзорность партнерства / Я. В. Лексютина // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – 2012. – №2(16). – Часть 1. – С. 111–115. 7. **Политика США** в Азиатско-Тихоокеанском регионе в период администрации Б. Обамы / [отв. ред. Б. А. Ширяев, И. А. Цветков, Я. В. Лексютина]. – СПб. : СПбГУ, 2012. – 260 с. 8. **Фесенко М. В.** Криза американської економічної моделі і підйом Китаю / М. В. Фесенко // Проблеми міжнародних відносин. – 2012. – Вип. 4. – С. 147–160. 9. **Курнишова Ю. В.** Американо-китайське суперництво на сучасному етапі: тенденції та особливості [Електронний ресурс] / Ю. В. Курнишова // Стратегічні пріоритети. – 2009. – №2(11). – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/11_2009/37.pdf 10. **Погорелова І. С.** Адміністрація Б. Обами і країни Північно-Східної Азії: основні контури американської політики / І. С. Погорелова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 20 (183). – 2009. – С.79–87. 11. **Шевчук О. В.** Китайсько-американські відносини: новий вимір зближуючої конкуренції / О. В. Шевчук // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : Наук. вісник : зб. наук. праць. – К., 2011. – Спецвипуск. – С. 608–614. 12. **Бурьян М. С.** Експансія в епоху глобалізації: український вектор / М. С. Бурьян // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Історичні науки. – 2013. – № 1 (260). – Частина 2. – С. 5–12. 13. **Гончар Б. М.** Геостратегічний "порядок денний" для НАТО: точка зору З. Бжезинського / Б. М. Гончар, Ю. Б. Гончар // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Історія. – К., 2011. – Вип. 101. – С. 11–13. 14. **Morgenthau H. J.** A New Foreign Policy for the United States – N. Y. : Praeger Publishers, 1969. – 252 p. 15. **Носов М. Г.** Политика США в отношении Китая / М. Г. Носов // США. Канада. Экономика – политика – культура. – 2000. – № 7. – С. 3–25. 16. **China-U.S Relations Transformed: Perspectives and Strategic Interactions** / [ed. by Suisheng Zhao]. – L. : Routledge, 2007. – 256 p. 17. **Bergsten C. F.** The United States and the World Economy: Foreign Economic Policy for the Next Decade / C. Fred Bergsten. – Washington : Peterson Institute, 2005. – 454 p. 18. **Bergsten C. F.** The United States in the World Economy [Electronic Resource] / C. Fred Bergsten. – Access Mode: <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?ResearchID=1905> 19. **Bergsten C. F.** The United States–China Economic Relationship and the Strategic and Economic Dialogue [Electronic Resource] / C. Fred

Bergsten. – Access Mode: <http://www.piie.com/publications/testimony/testimony.cfm?ResearchID=1291> 20. **Zoellick R. B.** Recovery: A Job for China and the U.S. [Electronic Resource] / Robert Zoellick, Justin Yifu Lin // Washington Post. – 2009. – Friday, March 6. – Access Mode: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/03/05/AR2009030502887.html> 21. **Brzezinski Z.** The Group of Two that could change the world [Electronic Resource] / Zbigniew Brzezinski // The Financial Times. – 2009. – January 14. – Access Mode: <http://www.ft.com/cms/s/0/9c4f2c06-e1da-11dd-afa0-0000779fd2ac.html> 22. **Kissinger H.** The world must forge a new order or retreat to chaos [Electronic Resource] / Henry Kissinger // The Independent. – 2009. – Tuesday, January 20. – Access Mode: <http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/henry-kissinger-the-world-must-forge-a-new-order-or-retreat-to-chaos-1451416.html> 23. **Бжезинский З.** Великая шахматная доска: господство Америки и его геостратегические императивы / З. Бжезинский. – М. : Международные отношения, 1998. – 256 с. 24. **Бжезинский З.** Еще один шанс. Три президента и кризис американской сверхдержавы / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 2010. – 192 с. 25. **Киссинджер Г.** Нужна ли Америке внешняя политика? / Г. Киссинджер. – М. : Ладомир, 2002. – 352 с. 26. **Kissinger H.** On China / H. Kissinger. – N. Y. : The Penguin Press, 2011. – 586 p.

Зотіков Д. А. Проблема формування американської геополітичної моделі «Група двох» (G-2)

Статтю присвячено дослідженню основних передумов виникнення, сутності та можливих варіантів практичної імплементації американської геополітичної моделі «G-2».

Здійснено короткий екскурс в історію офіційних відносин між США та Китаєм. Підкреслюється, що з самого початку в американсько-китайських відносинах ключову роль відігравала економічна складова.

Визначено основні передумови виникнення та розвитку в американській міжнародно-політичній науці концепції «G-2», яка передбачає розподіл відповідальності за долю людства між США та КНР. Встановлено, що її поява була відповіддю, з одного боку, на значне укріплення глобальних економічних та військово-стратегічних позицій Китаю, а з іншого – на падіння авторитету Сполучених Штатів у світовій політиці.

З'ясовано, що на сьогодні існують два основні підходи до трактовки концепції «G-2». Перший підхід представлено Фредом Бергстеном, який розумів «Групу двох» як ефективний механізм співпраці Вашингтона та Пекіна, спрямованої, передусім, на вирішення проблем у сферах глобальної економіки та екології. Представниками другого підходу є Генрі Киссинджер та Збігнев Бжезинський. В їхніх працях «G-2» перетворилася на нову геополітичну модель, яка передбачає тісну взаємодію США та Китаю не тільки у справі

врегулювання економічних та політичних проблем глобального масштабу, але й у формуванні нового світового порядку.

Ключові слова: США, Китай, «Група двох» (G-2), Ф. Бергстен, Г. Кіссінджер, З. Бжезинський.

Зотиков Д. А. Проблема формирования американской геополитической модели «Группа двух» (G-2)

Статья посвящена исследованию основных предпосылок возникновения, сущности и возможных вариантов практической имплементации американской геополитической модели «G-2».

Осуществлен краткий экскурс в историю официальных отношений между США и Китаем. Подчеркивается, что с самого начала в американо-китайских отношениях ключевую роль играла экономическая составляющая.

Определены основные предпосылки возникновения и развития в американской международно-политической науке концепции «G-2», предусматривающей разделение ответственности за судьбы человечества между США и КНР. Установлено, что ее появление было ответом, с одной стороны, на значительное укрепление экономических и военно-стратегических позиций Китая, а с другой – на падение авторитета Соединенных Штатов в мировой политике.

Выяснено, что на сегодняшний день существует два подхода к трактовке концепции «G-2». Первый подход представлен Фредом Бергстеном, который понимал «Группу двух» как эффективный механизм сотрудничества, направленного, прежде всего, на разрешение глобальных экономических и экологических проблем. Представителями второго подхода являются Генри Киссинджер и Збигнев Бжезинский. В их работах «G-2» превратилась в новую геополитическую модель, которая предусматривает тесное взаимодействие США и Китая не только в деле урегулирования экономических и политических проблем глобального масштаба, но и в формировании нового мирового порядка.

Ключевые слова: США, Китай, «Группа двух», (G-2), Ф. Бергстен, Г. Киссинджер, З. Бжезинский.

Zotikov D. A. The Problem of the American Geopolitical «The Group of Two» («G-2») Model Creation

The article is devoted to research of the American geopolitical «G-2» concept, its main prerequisites, essence and probable ways of practical implementation.

The brief survey of the history of official relations between the USA and China is made. It is pointed out that from the beginning of American-Chinese relations the economic component plays a key role.

The main prerequisites of the origin and development of the «G-2» concept in the American International Political Science are determined. This concept provides division of responsibility for the fortunes of mankind

between the USA and China. It is ascertained that emergence of this concept was the answer, on the one hand, to the sizeable strengthening of economic and military-strategic positions of China, and, on the other hand, to the decline of United States' authority in the World Policy.

It is found out that two approaches to the «G-2» concept interpretation are existed today. The first one is presented by Fred Bergsten. This specialist understands «The Group of Two» as effective mechanism of cooperation. The main aim of this mechanism must be solution of global economic and ecological problems. The representatives of the second approach are Henry Kissinger and Zbigniew Brzezinski. In their works «G-2» concept is turned into the new geopolitical model. This one provides close cooperation between the USA and China not only for the settlement of the globalscale economic and political problems, but for the New World Order creation.

Key words: the USA, China, «The Group of Two», F. Bergsten, H. Kissinger, Z. Brzezinski.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2013 р.

Прийнято до друку 23.04.2013 р.

Рецензент – к.і.н., доц. Савенков В. В.